

‘Abortus is geen medische kwestie, maar een mensenrecht’

MARJAN BROUWERS

JEROEN VAN KOOTEN

ALETTA JACOBSPRIJS

WWW.RUG.NL/COLLEGETOURREBECCAGOMPERTS
WWW.RUG.NL/ALETTAJACOBSPRIJS

Toen **Rebecca Gomperts** (1966) op 8 maart de Aletta Jacobsprijs ontving uit handen van rector magnificus Cisca Wijmenga, gingen haar gedachten ongetwijfeld uit naar de vrouwen die haar zijn voorgegaan, zoals Els Borst, Gunilla Kleiverda en Lilianne Ploumen. Maar zeker ook naar de vrouwen die nog altijd geen toegang hebben tot een veilige abortus.

‘**A** bortus is geen medische kwestie, maar een mensenrecht dat wereldwijd wordt geschonden,’ zegt Rebecca Gomperts. ‘Sinds het beschikbaar komen van de abortuspil is de moedersterfte als gevolg van een onveilige abortus in twintig jaar tijd gedaald van 100.000 naar 25.000 per jaar. Maar wat mij betreft is elke vrouw die onnodig sterft er een teveel.’

Gomperts staat wereldwijd bekend als voorvechter van abortusrechten en als oprichter van Women on Waves. Als co-assistent in Guinee zag ze voor het eerst hoe verschrikkelijk de gevolgen kunnen zijn van ongewenste zwangerschappen en illegale abortussen. Tijdens haar reizen op de Rainbow Warrior II van Greenpeace sprak ze in Zuid-Amerika met vrouwen over hun afschuwelijke ervaringen met ongewenste zwangerschappen en mislukte abortussen. ‘Die vrouwen zijn de inspiratie geweest voor Women on Waves.’

Abortushulpverlening op zee

Tussen 1999 en 2017 voer Gomperts naar landen waar vrouwen nog geen toegang hadden tot een veilige, legale abortus. In landen als Polen, Ierland en Portugal kwamen zwangere vrouwen in de haven aan boord van het schip, waarna ze meevoeren naar een plek net buiten de territoriale wateren. Daar bood een team van vrouwelijke artsen een consult, informatie, anticonceptiemiddelen, een overtijd-behandeling of een medische abortus met behulp van abortuspillen. ‘Elke reis bereidden we zorgvuldig voor’, vertelt Gomperts. ‘We hadden nauwe contacten met lokale netwerken van huisartsen, gynaecologen, vrouwenorganisaties en advocaten. De kans op complicaties

na een medische abortus is heel klein: minder dan één procent. Als een vrouw toch een probleem had, kon ze terugkomen aan boord om onze artsen even te zien.’

Taboe abortuspil doorbroken

Inmiddels heeft Women on Waves bijna alle landen bezocht die via de internationale wateren te bereiken zijn en is met name medische abortus tot negen weken in steeds meer landen toegestaan. Gomperts: ‘Wij zijn de katalysator geweest voor de legalisatie van de abortuspil in veel landen. Doordat wij het taboe van die pil hebben doorbroken, kunnen veel meer vrouwen

dan vroeger de abortuspil verkrijgen.’ Hoewel het schip sinds 2017 niet meer is uitgevaren, gaat de strijd door. Zo kunnen vrouwen de abortuspil sinds 2005 verkrijgen via internetplatform Women on Web en richtte Gomperts in 2018 Aid Access op om ook vrouwen in de Verenigde Staten te kunnen helpen.

Sociaal onrecht bestrijden

Hoewel ze met haar activisme veel heeft bereikt, is haar werk nog lang niet klaar. Gomperts: ‘Dat zoveel vrouwen nog steeds geen toegang hebben tot abortushulpverlening is een groot sociaal onrecht. Dat komt aan de ene kant door de wetgeving in een land, maar ook geld speelt een grote rol. Als je geen geld hebt en geen fatsoenlijke zorgverzekering, kun je een abortus niet betalen. Vrouwen die dan noodgedwongen toch een kind krijgen, leven jaren later vaak nog steeds in armoede. De beste manier om mensen arm te houden is ze te dwingen kinderen te krijgen waar ze niet voor kunnen zorgen. Alleen geprivilegieerde vrouwen met geld en informatie hebben wel toegang tot abortus, ook als het in hun land verboden is.’

Geen keuze, maar bittere noodzaak

Gomperts wijst erop dat vrouwen die een abortus willen vaak geen keuze hebben. 'Een vrouw die zwanger is en dat absoluut niet wil zijn om wat voor reden dan ook, zal er alles aan zal doen om de zwangerschap af te breken. Vaak uit bittere noodzaak. En als ze geen abortus kan krijgen op legale manier, zijn er altijd wel mensen te vinden die het illegaal willen doen. Maar dan wel tegen een hoge prijs, want wat je illegaal maakt wordt duur en je maakt vrouwen kwetsbaar voor misbruik. In Mexico sprak ik een meisje dat ongewenst zwanger was en met iemand die zich als arts voordeed had afgesproken dat hij haar voor veel geld zou helpen. In plaats daarvan verkrachtte hij haar en ging er met het geld vandoor.'

Veiliger dan zwangerschap

Ze wil af van het idee dat je abortus koste wat kost moet voorkomen. 'Niemand vraagt een vrouw of ze haar leven wil wagen om een kind op de wereld te zetten, terwijl zwangerschap een van de meest risicovolle momenten in het leven van een vrouw is. In Nederland overlijdt 1 op de 10.000 tot 20.000 vrouwen tijdens de zwangerschap of de bevalling. Abortus is veiliger dan het uitdragen van de zwangerschap, maar als je ongewenst zwanger bent moet je uitleggen waarom je een abortus wilt. Waarom doen we dat?'

Ze betreurt het dat er in Nederland sinds de invoering van de Abortuswet nog altijd niets is veranderd. In februari 2022 stemde een ruime meerderheid in de Tweede Kamer voor het schrappen van de vijf dagen bedenktijd uit de Abortuswet. Op haar maakt dit geen indruk. 'Ik vind dat er helemaal geen Abortuswet en abortusklinieken zouden

moeten bestaan. Het is een medische handeling die niet thuishoort in het strafrecht. Als je ongewenst zwanger bent, moet je gewoon voor een recept terecht kunnen bij je huisarts. Die begeleidt immers ook al miskramen. En je abortuspil moet je daarna gewoon van je apotheek kunnen halen. Of je gaat naar een kliniek of het ziekenhuis voor een chirurgische abortus. Het is meer dan treurig dat we dit in Nederland nog altijd niet goed hebben geregeld.'

Een alternatief voor de pil

Gomperts pleit ook al jaren voor een nieuwe generatie anticonceptiemiddelen zonder de bijwerkingen van de hormonen in de huidige pil en spiraaltjes. 'Het zegt veel over onze samenleving dat we het normaal vinden dat vrouwen met gevaar voor eigen leven moeten zorgen dat ze niet zwanger worden. Vrouwen die de pil slikken, hebben een kans van 1 op de 2.000 dat ze trombose krijgen. En dan heb ik het nog niet over bijwerkingen als verlies van libido, verhoogde kans op borstkanker en risico op depressie en suïcide. Waarom vinden we dat normaal, terwijl we een coronavaccin met de kans op trombose van 1 op de 200.000 hebben afgekeurd? Ook daar wil ik iets aan doen.' Ze werkt daarom de komende tien jaar aan een alternatief middel, waarmee vrouwen hun menstruatie kunnen reguleren en zwangerschap kunnen voorkomen. 'De actieve stof in de abortuspil kun je gebruiken als anticonceptiemiddel en morning-afterpil. Maar omdat er geen patent meer op zit, doen de farmaceutische bedrijven niets met die stof. Het is mijn grote droom om deze pil veilig op de markt te kunnen brengen.'

